N°. 2760 — 1856.

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze Courant verschijnt te Amsterdam, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 5.00; voor de buitensteden *f* 6.00; *franko* door het geheele Rijk. *Brieven, Gelden*, enz. franko te adresseeren aan het Bureau dezer Courant.

DONDERDAG 29 MEI.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1.00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 28 Mei.

Welk getal scholen, in elke gemeente te vestigen, moet *voldoende* worden geacht? Ziedaar de tweede vraag, die bij art. 15 van het wetsontwerp ter regeling van het lager onderwijs te behandelen was, en waarop, naar wij meenen, het verslag geen volkomen bevredigend antwoord geeft.

Blijkens het verslag wekte het bevreemding, dat het wetsontwerp sprak van »een voldoend getal scholen," terwijl het voorschrift der Grondwet was: »een voldoend lager onderwijs." Men antwoordde daarop echter, en dat antwoord schijnt geene repliek uitgelokt te hebben, dat het verschil meer in de woorden ligt dan de zaak betreft. Alleen dáár immers wordt voldoend lager onderwijs gegeven, waar het getal scholen evenredig is aan de behoefte der bevolking. Doch zoo komt dan nu weêr de vraag te berde, welk getal scholen aan de behoefte der bevolking evenredig is?

Bij de behandeling van deze quæstie zijn twee stelsels ontwikkeld. Volgens het eerste moet de overheid zoo vele lagere scholen oprigten als met het oog op de bevolking, en dus op geheel het aantal kinderen, die in de jaren vallen om school te gaan, wordt vereischt. Die dat stelsel voorstaan beweerden, dat alleen door zelfstandige regeling van het openbaar onderwijs, zonder acht te slaan op de bijzondere scholen, aan het voorschrift der Gwt. voldaan werd en tevens al de moeijelijkheden werden afgesneden, die uit het in aanmerking nemen van andere gelegenheden tot het ontvangen van onderwijs zouden kunnen ontstaan. Ter verduidelijking: Eene gemeente heeft duizend kinderen, die in de jaren vallen om school te gaan. Stel nu dat de gemeente voor elke twee-honderd-vijftig kinderen ééne school moet hebben, maar dat van die kinderen een getal van zeven-honderd-vijftig in bijzondere scholen onderwijs ontvangen. Dan zal de gemeente des ongeacht vier openbare scholen moeten onderhouden, al blijkt het overtuigend, dat daar werkelijk niet de minste behoefte aan bestaat. Eene wetsverklaring, die in het ongerijmde loopt.

Vrij algemeen echter helde men meer naar het tweede stelsel over, strekkende om bij de regeling van het openbaar onderwijs er althans eenigermate op te letten, of reeds op andere wijze in de behoefte voorzien is. Nam men dit stelsel niet aan, men zou, daar de gemeente het middel in handen heeft om het schoolgeld zoo laag mogelijk te stellen, het voortdurend bestaan der bijzondere scholen in de meeste gevallen onmogelijk maken en dus de vrijheid van onderwijs dooden. Tevens zou daardoor, wij hebben het straks aangewezen, een zeer groote, ligt ondragelijke last op de gemeentekas worden gelegd. Overigens komt dat stelsel overeen met dat van de memorie van toelichting. »Dat het met de Grondwet strijdig zou wezen, zoo wordt daar gezegd, bij de regeling van het getal der openbare scholen op de reeds bestaande bijzondere acht te geven, kan de Regering niet inzien. De Grondwet kent ook een bijzonder onderwijs, en dit zou bijna onmogelijk wezen, zoo het openbaar lager onderwijs geheel zelfstandig, onafhankelijk van het feit der aanwezigheid van bijzondere scholen, geregeld moest worden. Ook zouden de gemeenten dan geheel noodeloos tot aanzienlijke uitgaven worden verpligt en enkele harer scholen gevaar loopen van ledig te staan, daar ook zij, die thans van goede bijzondere scholen gebruik maken, deze niet zouden verlaten om de nieuwe openbare te bezoeken. Mogt een of meer der bijzondere scholen te niet gaan, het gemeentebestuur moet zorgen, *dat de daardoor ontstane leemte ten spoedigste worde aangevuld*, en dit zal tijdig genoeg kunnen geschieden om te verhoeden, dat een deel der schooljeugd gedurende geruimen tijd van het genot van onderwijs verstoken zij."

Uit het voorgaande volgt, dat én de Regering én de meerderheid der Kamer bij de bepaling van het voldoende getal openbare scholen wil gelet hebben op de bijzondere gelegenheden tot het ontvangen van onderwijs, die in de gemeente aanwezig zouden kunnen zijn. Uitgemaakt wordt het evenwel niet, welke regel daarbij zal gevolgd worden, en terwijl de Regering het vaststellen van een regel aan het beleid der gemeentebesturen schijnt te willen overlaten, vreest de meerderheid der Kamer daarentegen, naar 't ons voorkomt, dat daaronder de belangen van het onderwijs zouden kunnen lijden. Had zij dan maar opgegeven, welke toepassing het door haar zelve vooruitgezette beginsel behoorde te erlangen! Doch daarmede is zij in gebreke gebleven, zich bepalende tot het afkeuren van wat zij, ten onregte, vermoedt, dat namelijk het bijzonder onderwijs wel eens in de schatting der gemeentebesturen hoofdzaak zou kunnen worden, en dat zij zouden kunnen meenen alleen te moeten tusschen beide komen, als er iets aan te vullen viel.

De brusselsche korrespondent van de *Amsterdamsche Courant* verbeeldt zich dat zijne manier van doen ons buiten ons zelven brengt. Niet weinig aanmatigend. Hij schrijft aldus: »De *Tijd, Noord Hollandsche Courant*, is *woedend*, omdat ik mij de moeite niet heb gegeven zijn artikel te wederleggen." 't Ware behoorlijker geweest dat artikel te wederleggen, of de bewijsstukken, die de heeren Vervloet en de Mérode gepubliceerd hebben, openbaar te maken, dan zich te redden met eene zoo banale uitvlugt, waarvan alleen dezulken gewoon zijn zich te bedienen, die veel van beschuldigen houden, maar buiten staat zijn waar te maken wat zij zeggen. Overigens is de taktiek bekend en zij wordt naar waarde geschat; bij niemand dan bij het uitschot der pers heeft zij eenig krediet.

Nog een andere trek van denzelfden korrespondent van de *Amsterdamsche* — en wij hebben zijn konterfeitsel van zijne eigene hand. In een vorig schrijven had hij pastoor Vervloet beschuldigd, het geheim der biecht geschonden te hebben. Wij mogten hem vragen, met welk bewijs hij die beschuldiging kan staven? En het antwoord op die vraag? Dat zulk een feit niet bewezen kan worden!! En daarmeê zal toch de uitgesproken laster geregtvaardigd zijn! Behoeft men nog iets om te weten hoeveel de brusselsche korrespondent van de *Amsterdamsche Courant* waard is en om te begrijpen dat wij hem niet langer te woord kunnen staan?

Bij de gisteren gehouden herstemming tusschen de heeren Bonnike, van Limburg Stirum, Bicker, Willink, Berg en Büchner, ter verkiezing van nog drie leden der provinciale Staten van Noord-Holland, zijn ingeleverd 939 stembriefjes, waarvan 1 in blanko en 1 van onwaarde is verklaard.

Gekozen zijn de heeren: jhr. mr. W. E. J. Berg van Dussen Muilkerk met 662, J. E. Bonnike met 616, en dr. E. C. Büchner met 516 stemmen.

Op den heer S. J. graaf van Limburg Stirum waren uitgebragt 478, op den heer A. Willink 316 en op den heer jhr. P. H. Bicker 186 stemmen.

De *IJsselbode* ondersteunt, in het kiesdistrikt Deventer, de kandidatuur van den heer Thorbecke voor het lidmaatschap der Tweede Kamer. Die kandidatuur was met eenparige stemmen voorgesteld door de vereeniging *Vrijheid en Orde*.

Bij arrest van den Hoogen Raad der Nederlanden van heden is beslist, dat het Openbaar Ministerie bij eene Regtbank niet meer bevoegd is eene vervolging in te stellen wegens laster, waneer de aanklagte van den beleedigde door dezen is ingetrokken vóór dat er eenige instruktie heeft plaats gehad.

In dezelfde zitting is behandeld het beroep van F. W. G. Linck tegen een arrest van het Hof in Noordholland van 17 Maart ll. waarbij hij ter zake van hoon tegen jhr. M. Salvador is veroordeeld tot eene geldboete van *f* 8. Na het uitbrengen van het rapport door den raadsheer Voorduin, zijn de middelen der verdediging voor den req[t]. voorgedragen door den heer Mr. D. Leon. adv.-gen. Deketh konkludeerde tot verwerping van het beroep. De uitspraak is bepaald op 10 Junij.

Z. M. heeft bij besluit van 30 April jl. beslist, dat art. 36 der wet op het armbestuur niet van toepassing is op onderstand door de vereeniging van den H. Vincentius a Paulo verstrekt.

Z. M heeft vergund: Aan den minister van Staat en van Buitenlandsche Zaken, den heer mr. F. A. baron van Hall, het aannemen en dragen van het grootkruis der Leopolds-orde, aan Hoogstdeszelfs gezant te Weenen, J. D. B. A. baron van Heeckeren van Beverwaard, het aannemen en dragen der versierselen van ridder 1e klasse der orde van de IJzeren Kroon, hun door Z. M. den Keizer van Oostenrijk geschonken; aan den buitengewonen hoogleeraar P. O. van der Chijs, tot het aannemen der onderscheidingsteekenen van ridder der Frederiks orde, hem door Z. M. den Koning van Wurtemberg geschonken.

Z. M heeft bij besluit de benoeming van den burgem. der gem. Ooltgensplaat, mr. D. van Weel, tot sekret. dier gem., met Hoogstd. goedkeuring bekrachtigd; aan J. Vogelenzang, op zijn verzoek, eervol ontslag verleend als burg der gem. Vuren; den heer J. Noyon, te Harlingen, erkend als vice-konsul van Hamburg, voor de prov. Friesland en de eilanden Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog; en benoemd tot ontvanger der dir. bel., in- en uitg. regten en acc. te Roosteren, den heer A. G. Reighard.

Het tweede nederlandsche kongres over het armwezen heeft heden, in de koncertzaal Felix Meritis, zijne zittingen geopend. Een vrij groot aantal belangstellenden was ter bijwoning opgekomen. De burgemeester der hoofdstad, daartoe uitgenoodigd, opende deze vergadering met eene gepaste toespraak. Hij stelde aan de vergadering voor de HH. Mr. H. J. Koenen, Dr S. Sarphati, tot voorzitter en vice-voorzitter, de HH. Mrs. J. Heemskerk Azn. en Aug. Philips tot sekretarissen te benoemen; aldus werd bij akklamatie besloten. De heer Koenen verzoekt, dat aan het bureau zouden worden toegevoegd de HH. W. H. Suringar, baron de Grassier (van Brussel) en professor Ackersdijk (van Utrecht), welk voorstel eenparig werd goedgekeurd. De heer Koenen aanvaardde daarop met eene korte aanspraak het voorzitterschap. Hij deelde mede dat door een telegrafiesch berigt, zoo even ontvangen, de tijding was bekomen, dat de heer Blaupot ten Cate door ongesteldheid verhinderd was de vergadering bij te wonen. Aan de orde is gesteld de beraadslaging over het eerste in het programma opgegevene punt, strekkende tot oprigting van plaatselijke kommissien van armbestuur en van bureaux van informatie, ten einde te vermijden de nadeelen, voortvloeijende uit ongelijkmatige en dubbele bedeeling van behoeftigen. Dit gaf tot uitvoerige diskussien aanleiding, waaraan deel namen de heeren: Hafkenscheid, Broms, Suringar, de Sitter, de Bosch Kemper, Santhagens, Jolles, Heemskerk, Berlin, Ackersdijk en d'Ablaing van Giessenburg.

Op het voorstel wordt door de Heeren Suringar en de Sitter een amendement voorgesteld, hetwelk door den Heer de Bosch Kemper wordt gesubamendeerd. Het punt der oprigting van plaatselijke kommissien van gemeen overleg werd daarna in stemming gebragt en met overgroote meerderheid aangenomen; met groote meerderheid is ook goedgekeurd het tweede betreffende de oprigting van informatie-bureaux. De voorzitter verzoekt, namens de vergadering, den burgemeester, om zijne openingsrede af te staan ter opneming in de gedrukte handelingen van het kongres. Hij deelt mede, dat het genootschap Natura Artis Magistra zijne tuinen voor de leden van het kongres heeft opengesteld en schorst daarna de vergadering voor een korten tijd.

Bij de hervatting der werkzaamheden is, op voorstel van den heer Vissering, besloten, om de orde van behandeling te veranderen en thans punt 12 in behandeling te nemen, strekkende om de leden uit te noodigen mededeeling te doen van bijzonderheden omtrent de toepassing en werking der armenwet. De heer Vissering doet eenige mededeeling omtrent de armen-statistiek van Leyden; de heeren Egeling en de Sitter deelen bijzonderheden mede omtrent de regeling der armverzorging te Groningen. Hierover ontstaat eene wisseling van denkbeelden. De heer Cool wijst op het nut der toepassing van art. 44 al. 1 der armenwet, hetgeen door den heer d'Ablaing van Giessenburg wordt bevestigd. De heer Frankenhuizen doet eenige mededeelingen omtrent de nadeelige werking der armenwet te Montfoort. De heer Focker deelt eenige inlichtingen mede omtrent de werking der armenwet in de provincie Zeeland, waaruit blijkt, dat die werking niet was ongunstig. De heer Domring uit Groningen deelt nog eenige feiten mede omtrent het tot stand komen der regeling van de armenverzorging te Groningen. Hij wenscht, dat eenheid in de armverzorging ontsta, waaruit hij alleen heil ziet in het belang der armen. De heer Ackersdijk juicht toe het voorbeeld van Groningen en geeft eenige inlichtingen omtrent de werking der armenwet te Utrecht, welke aanvankelijk gunstig was. Hij uit den wensch dat Utrecht het schoone voorbeeld van Groningen zal volgen. De heer de Sitter licht nog nader de overeenkomst van Groningen toe. De heer Pabst deelt ook eenige bijzonderheden mede over de werking der wet van 28 Junij 1854 in de Haarlemmermeer, welke vooral ten aanzien van het domicilie van onderstand, zeer ongunstig in die gemeente werkt. Op de vraag van den voorzitter deelt de heer de Grassier mede, dat de wet van 1818 in België in 1845 gewijzigd is en wel ten aanzien van het domicilie van onderstand, door den tijd van verblijf van 4 tot 8 jaren te verlengen. De heer Berkhout betoogde, dat de armenwet nadeelig werkt op de finantien der gemeenten. De hh. Jolles en de Sitter

wisselden met spr. eenige woorden daarover. Dr. Sarphati doet eenige mededeeling omtrent de armen in Amsterdam. De Heer Frankenhuizen en d'Ablaing van Giessenburg voegen nog eenige woorden bij de mededeeling van de heer Sarphati, over de ontoereikende voeding der armeklasse hier te lande. De heer de Bosch Kemper wijst op de belangrijkste vraag, welk het kongres moet bezig houden, namelijk wat er te doen is ter voorkomming der armoede Na eenige woordenwisseling van de heeren Frankenhuizen, Koenen en Ackersdijk heeft de heer Gool den wensch geuit, dat de overeenkomst tusschen het gemeente-bestuur en de kerkelijke armbesturen te Groningen in het verslag van het kongres worde opgenomen. De heer de Stitter verklaart zich tot de mededeeling daarvan bereid Daarna deelde de heer Koenen mede, dat Dr. Heije ter beschikking der kongresleden exemplaren van zijn jongste werkje over diakoniën en armbesturen had gesteld Vervolgens is de zitting tot morgen ochtend ten 10 ure verdaagd.

'sGRAVENHAGE, 26 Mei. Naar men verneemt zal H. M. de Keizerin moeder van Rusland bij HH. KK. HH. prins en prinses Frederik, op HD. kasteel te Muskau, een bezoek brengen en aldaar eenigen tijd verblijven.

STEENWIJK, 26 Mei. De arbeiders in de veenderijen hebben, na ruim een week het werk te hebben gestaakt, in de laatste dagen der afgeloopen week de werkzaamheden tegen een verhoogd loon van 40 à 50 cent per dag, hervat.

Men leest in de Tweede Editie van het *Handelsblad:*

LONDEN, 28 Mei. Het centrale hof heeft William Palmer. die door de jury werd schuldig verklaard aan de hem ten laste gelegde misdaad van vergiftiging, veroordeeld tot de straffe des doods

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 24 Mei. Z. M. de Keizer, vergezeld van Z. K. K. H. den aartshertog Ferdinand Maximiliaan en van Z. K. H. den prins Oscar van Zweden, heeft Zaturdag jl. de keizerlijke sterrewacht met een bezoek vereerd. Met de grootste opmerkzaamheid heeft de Keizer in al de bijzonderheden deze inrigting onderzocht, met wier bloei de wetenschappelijke roem van het rijk in het naauwst verbonden is. De ondernomen werkzaamheden ter herziening der geografische aanwijzingen van de kaart des rijks, der meteorologische studiën in Frankrijk en in Algerië, de astronomische en natuurkundige werktuigen, de beschrijving van den sterrenhemel, de optische werken, kortom de herstelling van het gebouw, dat alles heeft de aandacht zijner majesteit in den hoogsten graad bezig gehouden en heeft de Keizer herhaalde malen zijne hooge tevredenheid over een en ander betuigd.

— Volgens het officiëel verslag betreffende het aantal misdrijven, gedurende het afgeloopen jaar in Frankrijk gepleegd, zijn de misdadige aanvallen op personen vergeleken met 1853 en 1854 afgenomen, doch daarentegen die tegen de eigendommen toegenomen.

— Een aanzienlijke hoeveelheid oude munten, te Ninivé en Babylon ontdekt, wordt elk oogenblik te Parijs verwacht. Sedert 1840 zijn zulke voorwerpen aldaar niet ontvangen.

— Berigten uit Turijn melden, dat het kabinet van Berlijn aan de sardinische Regering te kennen zou hebben gegeven dat het, voor zooverre de italiaansche zaken betreft, geen gelijke lijn met Oostenrijk trekken, maar zich geheel neutraal in de quæstie gedragen zou.

— De *Univers* zegt, in zijn Nommer van den 26sten dezer; »Wij hebben brieven uit Rome van 15 Mei. De Groothertog van Toskane was toen nog met zijn gansche gezin te Rome. Hij heeft den 12den dezer een tegenbezoek van den H. Vader ontvangen. Toen Z. Heil., na een langdurig en hartelijk onderhoud henen ging, vond hij op het plein voor het paleis van den groothertog eene talrijke volksmenigte, die, in weerwil van den regen, op zijn vertrek wachtte om hem met gejuich te begroeten. Dit feit is een afdoend antwoord op al de sprookjes, welke sedert eenigen tijd door zekere dagbladen verspreid worden omtrent de gezondheid van den H. Vader, die nooit beter geweest is dan thans, en omtrent de gezindheid van het romeinsche volk, hetwelk van elke gelegenheid om aan Pius IX zijne eerbied en liefde te betuigen gretig gebruik maakt.

»Houdt de Groothertog zich te Rome allleen vermaakshalve zoo lang op, of ook met eene politieke bedoeling? Dat kunnen wij niet zeggen; maar bij de gesteldheid, waarin Midden-Italië door het protokol der zitting van het Parijzer Kongres van 8 April gebragt is, kan men bezwaarlijk aannemen, dat de Paus en de Groothertog elkander ontmoet hebben, zonder althans in eene gedachtewisseling over de daaruit welligt voortkomende verwikkelingen te treden. Wel is waar, Toskane is op het kongres niet genoemd; maar, al de kleine Staten van het Schiereiland moeten elkander als lotgenooten aanmerken, en Toskane zou spoedig deelen in hetgeen aan den Kerkelijken Staat amogt wedervaren; dat is ook in het 1848 gebleken, en Leopold is met Pius IX balling te Gaëta geweest. Zoo waar is het dat de wensch naar politieke hervormingen in Italië slechts een voorwendsel is, en dat de revolutie eerst te vreden zijn zal, wanneer zij alle souvereinen van Italië, zoo ook zelfs dien van Piemont, onttroond en Mazzini met de regeringloosheid in hunne plaats gesteld zal hebben.

— Omtrent de toebereidselen welke in de *Notre-Dame* worden gemaakt voor den Doop van den keizerlijken prins leest men de volgende bijzonderheden:

De geheele kerk zal met schilderstukken worden versierd in den stijl van het gebouw, en de vensters voorzien van gekleurd glas, dat in de kathedraal een zacht licht zal verspreiden. Trouwens en wel uithoofde der grootte van het gebouw, hoewel de verwulfsels, de pilaren en bogen geschilderd zijn, zal de versiering zeer eenvoudig en de algemeene kleur licht zijn, alleen de sleutels der gewelven en de kapiteelen zullen verguld worden.

Te midden van het transept en op eene verhevenheid van zes treden zullen ter regter- en linkerzijde de legaat, de aartsbisschop, de kardinalen, de prelaten en andere geestelijke waardigheidsbekleeders plaats nemen; en in het middenpunt HH. Majesteiten de Keizer en de Keizerin, de keizerlijke familie, de eeredames en de ministers.

Het altaar, vooraan in het koor opgerigt, zal met een badalkijn bedekt zijn en aan weerzijde van het koor zullen de tribunen voor de hofdames geplaatst worden.

Tusschen het altaar en de bidbanken HH. Majesteiten zal de doopfont staan. De vaas van den H. Lodewijk zal het gewijde water bevatten, die men in het museum der prinsen zien kan; ze zal op een wit marmeren tafel staan en het is boven die vaas, dat de keizerlijke prins het eerste H. Sakrament zal ontvangen.

Het corps diplomatique en de Senaat zullen als gewoonlijk in het zuid-transept hunne plaatsen innemen; het noord-transept zal bezet worden door het Wetgevend Ligchaam en den Staatsraad.

Achter, in het schip der kerk ter regter en linker zijde zullen de plaatsen voor het publiek opgerigt worden.

Het orkest zal, gelijk bij het huwelijk HH. Majesteiten, nabij den ingang der kerk en het orgel geplaatst zijn.

Voor de hoofddeur zal zich een rijk gedekoreerde hemel verheffen, ondersteund door met vlaggen versierde masten.

ENGELAND.

LONDEN, 26 Mei. Het handels- en vriendschapstraktaat tusschen Denemaken en de vereenigde Staten loopt ten einde, nadat het voor twee maanden verlengd was geworden. De Regering der Vereenigde Staten heeft aangekondigd dat zij niet voornemens was het op nieuw te verlengen, omdat zij aan den Sondtol geen nieuwen waarborg en erkenning schenken wil, en men is zoo in Amerika als in Denemarken en Engeland zeer nieuwsgierig te weten hoe de Vereenigde Staten hunne aanmatigingen overeen zouden weten te brengen met de noodzakelijkheid, om den openbaren vrede niet te verstoren. De *Morning Post* deelde mede, dat de minister van Buitenlandsche Zaken te Washington aan het oordeel van elken scheepskapitein overgelaten had of hij de tolregten wilde voldoen of niet, daarentegen zegt de *Express* dat de amerikaansche Regering [illegible] bijvende protesteeren een verlenging van de betaling dier regten heeft toegestaan.

— Gisteren is op Primrose-Hill, een der meest bezochte wandelplaatsen der hoofdstad, eene meeting gehouden ten gunste van de hervatting der Zondagsmuziek in de parken. Onder de opgekomenen merkt men zeer vele elegant gekleede heeren en dames op. Na lang wachtens werd door middel van een plakkaat, dat onder de menigte werd rondgedragen, kennis gegeven, dat het kommitté, meenende dat de redenaars zich niet door allen zouden kunnen doen verstaan, besloten had een ander middel te baat te nemen om het gevoelen der vergadering te leeren kennen.

Ten 5 ure 's namiddags precies, vermeldde het plakkaat, dat er op het hoogste punt van den heuvel eene vlag geheschen zou worden, als wanneer al de personen, die van oordeel zijn, dat de Zondagskoncerten in de parken eene even onschuldige als nuttige uitspanning zijn, verzocht werden de handen op te steken. Ten vier ure evenwel dreef een zware regen de menigte voor een oogenblik uiteen; doch toen de regen had opgehouden, werd de meeting nog talrijker dan te voren. Een troep middelmatige duitsche muziekanten verdreef de verveling der menigte tot aan het uur der manifestatie. Op het bepaalde oogenblik wapperde de vlag op den top van Primrose Hill en terzelfder tijd werden alle handen zonder onderscheid opgestoken, en deden zich eenstemmig bijvalsbetuigingen hooren. Daarna ging de menigte uiteen, zonder dat er wanordelijkheden hadden plaats gehad.

Gisteren, Zondag, hebben zich in de parken door partikulieren geëngageerde muziekkorpsen doen hooren. De politie is evenwel niet tusschen beiden gekomen en heeft niets gedaan om de muziek-uitvoeringen te beletten. In weerwil van de hevige regens was de toevloed in de parken zeer groot. Alleen in het Victoria park, wil de *Times* weten, dat zich meer dan 80.000 personen bevonden, waaronder zeer veel aanzienlijken.

— De leden van het genootschap, ingesteld ter bescherming der dieren, hebben hunne jaarlijksche vergadering gehouden, onder het prezidentschap van den markies van Westminster. Volgens het gedane verslag zijn er in 1855, 652 personen veroordeeld wegens mishandeling aan dieren gepleegd. Een zekere W. H. Horzel stelde voor het besluit te nemen, dat het slagten van dieren tot voedsel van den mensch een bloeddorstig en wild gebruik was, dat tegen de wet van God en de natuur streed. Dit voorstel heeft geen zeer gunstige ontvangst genoten. Een ander lid deed eene redevoering ten voordeele der vogels »die men onbarmhartig tot het vermaak der menschen achter de tralies zet;" hij verzocht dat de gevangenen zouden worden in vrijheid gesteld. Maar ook dat voorstel vond geen ingang.

— Volgens den *New-York Herald* loopt het gerucht, dat de prezident der Unie eene boodschap bij het kongres zal indienen, betreffende het officiëel erkennen van Padre Vizil, als gevolmagtigde van generaal Walker, alsmede dat hij voornemens is zijne Regering te erkennen, in weeewil van de verklaring van den heer Marcy, dat hij in dit geval uit het kabinet zal treden.

De oogst belooft over het geheele gebied der Unie, zeer gunstig te zullen zijn.

— Het parlement van Canada heeft een adres van gelukwensching aan de Koningin gerigt bij gelegenheid van het herstel des vredes en haar uitgenoodigd om een bezoek in hare transatlantische bezittingen te komen afleggen, waarop waarschijnlijk wel een beleefd bedankje zal volgen.

DUITSCHLAND.

WEENEN, 21 Mei. De minister van Binnenlandsche Zaken heeft de besturen verzocht de opgewondenheid, welke er heerscht en ontstaan is door de begrafenisquæstie, tot bedaren te brengen, en niet te veroorloven dat de Protestanten in de uitoefening hunner eeredienst zouden gehinderd worden. De Bisschoppen zullen gelijkluidende voorschriften aan de geestelijken hunner diocezen zenden.

— De provincie Padua is den 16e Mei door een vreeselijken orkaan geteisterd; duizende boomen zijn ontworteld en het koren is door den hagel tot stroo geslagen: 700 gezinnen zijn zonder huisvesting.

BERLIJN, 24 Mei. Uit Warschau wordt gemeld, dat de Keizer van Rusland eene redevoering gehouden heeft bij gelegenheid der ontvangst van de vertegenwoordigers des poolschen adels. De Keizer geeft den Polen zijne tevredenheid te kennen over het door hen sedert 1848 gehouden gedrag, prijst zeer hun trouw en dapperheid bij den laatsten oorlog, en geeft de plegtigste beloften voor maatregelen, die het welzijn des lands en de ontwikkeling zijner belangen zullen bevorderen. Van staatkundige veranderingen of administratieve hervormingen werd echter door den Tzar geen woord gerept. Er bleef overigens onzekerheid heerschen, waarheen de Keizer zich verder begeven zal, hoewel er quæstie is van eene reis naar Berlijn.

— Het beginsel van handelsvrijheid wint in Duitschland veld. Terwijl men spreekt over verlaging der regten op de buitenlandsche ijzersoorten, om die in de Staten van het tolverbond meer toegankelijk te maken, wordt in Beijeren over den vrijen invoer van levensmiddelen beraadslaagd.

— Men schrijft uit Munchen van den 22n aan de *Augsb. Zeit.*: De koning en de prinsen Leopold en Adalbert hebben met talrijk gevolg aan de processie op den H. Sakramentsdag deelgenomen. Deze processie heeft op zeer schitterende wijze plaats gehad en werd buitengemeen door het weder begunstigd. Er waren met den spoorweg zeer vele vreemdelingen aangekomen.

— Men beweert, dat de Keizer van Rusland, alvorens naar Warschau te vertrekken, het besluit heeft onderteekend waarbij prins Dolgorucki tot gezant te Parijs wordt benoemd. Men vermeent, dat, indien dit werkelijk het geval is, de zending van den generaal Ney zich niet zal bepalen tot de bloote bekendmaking der geboorte van den franschen kroonprins, maar dat hij tevens inlichtingen zal geven omtrent het sluiten van het afzonderlijk verdrag van 15 April. De gezegde generaal Ney wordt in de eerste dagen van Junij te Parijs uit Petersburg terug verwacht.

— De Keizer van Rusland heeft bij een brief zijne ontevredenheid betuigd aan den generaal Grabbe, kommandant van de landweer van Saratoff, wegens zijn verzuim om zijne divizie behoorlijk van leeftogt te voorzien. De adjudant Berholtz is voor een krijgsraad gesteld.

— De *Wiener Zeitung*, behelst de volgende belangrijke verklaring omtrent het veelbesproken verdrag van 15 April jl.

»Het op den 15den April tusschen Oostenrijk, Frankrijk en Groot-Brittanje gesloten traktaat, hetwelk het eerst door eene mededeeling van het britsche ministerie aan het Parlement ter openbare kennis gebragt is, geeft aan de dagbladen van alle landen stof tot gissingen van zeer uiteenlooopenden aard. Men brengt er onderstellingen mede in verband en maakt er gevolgtrekkingen uit, die maar al te dikwijls den zin en de strekking van dit

voorzeker gewigtige staatsverdrag doen miskennen. Ten einde de daadzaken en de beginselen in het ware licht te plaatsen, willen wij de aanleiding tot het verdrag van 15 April en de beteekenis van dat stuk in korte trekken uiteenzetten.

»De gemeenschappelijke waarborging van de integriteit des Turkschen Rijks was niet opgenomen onder de door Oostenrijk en de westersche mogendheden vastgestelde præliminaire punten, waarvan de aanneming door het keizerlijke russische hof tot den thans gelukkig gesloten vrede leidden. Op de Weener konferentie hadden de russische gevolmagtigden de deelneming aan zulk eene waarborging zóó bepaald geweigerd, dat de toevoeging van eene daartoe strekkende clausule aan de grondvoorwaarden het tot stand brengen van den vrede zou hebben moeten bemoeijelijken. De zelfde redenen bestonden tijdens de onderhandelingen te Parijs.

Intusschen was het beginsel-zelf reeds in het traktaat van 2 December 1854 zeer stellig ter neder geschreven. Dat beginsel moest den tijdelijken strijd en oorlog over leven; het moest in blijvende volkenregtelijke traktaken worden opgenomen, juist omdat die oorlog niet ter wille van veroveringen noch met belangzuchtige oogmerken der afzonderlijke Staten gevoerd was, maar met het doel om een internationalen regtstoestand te vestigen op een gebied, op hetwelk — zonder zulk eenen waarborg — de vrede en de rust van Europa ook in de toekomst met gevaar bedreigd konden worden. Frankrijk, Engeland en Oostenrijk hadden zich bemiddelend — de een met het zwaard, de ander door militaire demonstratiën te verdragen — in den oorlog tusschen Rusland en de Porte gemengd. De beginselen, waardoor zij verbonden waren, zijn staande gebleven, zijn in een volkenregtelijk verbond in den zuiversten behoudenden zin bevestigd, nadat de strijd, die aanleiding gegeven had om ze te formuleeren, geëindigd was.

»Onder de gegeven omstandigheden konden noch Oostenrijk, noch de westersche mogendheden het russische kabinet bij de vredes onderhandelingen uitnoodigen, om zich, in strijd met de vroegere stellige verklaringen zijner gevolmagtigden, aan zulk een aktieve verwaarborging aan te sluiten. Even zoo moesten de kontrakteerende mogendheden aarzelen, de pruissische Regering tot deelneming aan het bedoelde verdrag uit te noodigen, daar deze mogendheid in den loop der oostersche verwikkelingen haar bepaald voornemen had te kennen gegeven en daaraan getrouw gebleven was, om geenerlei verpligting op zich te nemen, welke de vrijheid van hare handelingen in 't vervolg zou kunnen beperken.

»Ongetwijfeld blijkt dus uit het traktaat van 15 April van het voortduren eener naauwe vereeniging tusschen Frankrijk, Engeland en Oostenrijk. Maar die alliantie berust op regtsbeginselen, welke de souvereinen der drie rijken openlijk erkennen, welke geen anderen Staat, geene andere Regering zelfs in de verte bedreigen of kwetsen; op beginselen, welke het evenwigt in Europa, het territoriaal bezit en het gezag van alle regeringen ondersteunen en beschermen. Naar letter en naar zin levert het traktaat van 15 April eenen waarborg, dat de drie mogendheden zich duurzaam en in innige verstandhouding vereenigd hebben, om nooit en nergens van de grondslagen des internationalen regts af te wijken. Zulk eene alliantie behoeft geene geheime artikelen noch gereserveerde bedingen. Zij regtvaardigen zich voor tijdgenoot en geschiedenis door de zuiverheid harer strekking. Ook zijn wij in staat te verzekeren, dat bij het traktaat van 15 April geenerlei geheime artikelen gevoegd zijn.

»Op deze daadzaken steunende kunnen wij de vaste overtuiging uitspreken, dat het meergemelde traktaat terwijl het aan den eenen kant de naauwe vereeniging tusschen Oostenrijk, Frankrijk en Engeland op den grondslag van heilzame regtsbeginselen voor langen tijd verzekert, aan den anderen kant op de innigste bondgenootschappelijke betrekkingen met Pruissen en de overige duitsche Staten volstrekt geen inbreuk maakt, en ook het herstel van opregte vriendnabuurlijke betrekkingen met Rusland niet in het minst belet."

ITALIE.

ROME, 20 Mei. Graaf Colloredo, vertegenwoordiger van Oostenrijk, is den 17e Mei hier aangekomen, ter vervanging van graaf Esterhazy, wiens slechte gezondheid hem dwingt de zaken te verlaten. Men heeft gezegd dat de heer Colloredo brenger van het memorandum was, waarvan zooveel gesproken is, maar dat gerucht is ongegrond. De oostenrijksche gezant heeft alleen tot last gekregen om zich in betrekking te stellen met den heer de Rayneval en met hem te onderzoeken welke de toestand is en de verbeteringen zijn, die kunnen worden aangebragt, ingevolge de genomen besluiten van het parijzer kongres en het programma tusschen de hoven van Parijs en Weenen vastgesteld.

STADSNIEUWS.

In de 229ste Staats-Loterij zijn in de 5e Klasse bij de 3e trekking prijzen van f 1000 of daarboven te beurt gevallen aan No. 3505, 10129 en 11172 ieder f 1000.

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 28 Mei.

BEVALLEN (24 Mei): P. Jacobson, geb. Lehren, Z. — E. Cattela, geb. de Lima, Z. — A. E. Howit, geb. van Hengel, D. — A. C. Krüsemann, geb. Stavorinus, Z. — (25 Mei): M. M. Edauw, geb. Dröllner, D.

OVERLEDEN (22 Mei): J. Vendramini, 82 j.

PRIJS-COURANT DER EFFEKTEN.

		26 MEI 4½ u. gebl.	27 MEI 4½ u.		gebl.
Nederl., Werkel. Schuld	a 2½ pCt.	$63\frac{5}{8}$	$63\frac{5}{8}$	a $63\frac{11}{16}$	$63\frac{5}{8}$
Dito Dito	3	$75\frac{1}{16}$	75	$75\frac{5}{16}$	$75\frac{5}{16}$
Dito Dito	4	$93\frac{5}{8}$	$93\frac{5}{8}$	$93\frac{5}{8}$	$93\frac{5}{8}$
O. I. Leening 1844	4				
Amortisatie	3½				
Handel-Maatschappij	4½	133	134	134½	
Aand. Arnh. Spoorweg	4½				
Dito Hollandsche dito					
Obligatiën	4½				
Maatschappij van Weld.	4				
Aand. Ned. Bank.					
België, Certifikaten	2½	$50\frac{7}{8}$			
Dito *Rothschild*	2½	$51\frac{1}{16}$			
Frankrijk, Obligatiën	3				
Spanje, Onbep. Stukken	1¼	$25\frac{5}{16}$	$25\frac{1}{8}$	$25\frac{1}{4}$	$25\frac{5}{16}$
Nieuwe	3	$45\frac{5}{8}$	$45\frac{5}{8}$	$45\frac{1}{2}$	$45\frac{1}{2}$
Binnenlandsche	3	$40\frac{15}{16}$	$40\frac{7}{8}$	41	$40\frac{15}{16}$
Cert. Coup. Sp. Com.		$6\frac{5}{16}$	$6\frac{5}{16}$	$6\frac{3}{8}$	$6\frac{5}{16}$
Amortisable Schuld			$7\frac{1}{16}$		
Portugal, te Londen	3	$45\frac{7}{16}$	$45\frac{1}{4}$	$45\frac{3}{8}$	$45\frac{5}{16}$
Dito Uitgestelde					
Rusl., bij *Hope en Co.*	5	$102\frac{1}{2}$	$101\frac{7}{8}$	102	
Dito Ao. 1828—1829	5	$101\frac{5}{8}$	101	$101\frac{1}{8}$	
Negot. 1831 en 1833	5				
Nieuwe Engelsche	4½				
Negot. 1840	4	$84\frac{1}{4}$	$83\frac{5}{8}$	$83\frac{3}{4}$	
Dito *Stieglitz*	4	$83\frac{3}{4}$	$83\frac{1}{4}$	$83\frac{5}{8}$	
Dito Nieuwe	4				
Certifikaten te Hamburg	5		$92\frac{1}{2}$		
Inschr. op 't Grootboek	6		62		
Dito Certifikaten	6	$63\frac{1}{2}$			
Polen, Obligatiën	4	78			
Aandeelen 1835			$154\frac{1}{2}$	155	
Oostenrijk, Metalliek	5	$78\frac{15}{16}$	$78\frac{15}{16}$	$79\frac{1}{16}$	79
Dito Nationale	5	$79\frac{3}{4}$	$79\frac{9}{16}$	$79\frac{13}{16}$	$79\frac{3}{4}$
Dito 1847	2½	$40\frac{7}{16}$	$40\frac{5}{16}$	$40\frac{3}{8}$	
Dito 1851 en 1852	2½	$40\frac{7}{16}$	$40\frac{5}{16}$	$40\frac{3}{8}$	
Dito Nieuwe	5	$85\frac{7}{16}$	85	$85\frac{1}{8}$	85
Dito 1854	5	$85\frac{7}{16}$	85	$85\frac{1}{8}$	85
Weener Bank	5		$81\frac{1}{4}$		
Dito	4		65		
Aand. met Loting fl. 250	f				
Nieuwe dito 1854			380		
Pruiss. Aand. 1854	3½				
Amerika, Bank-Aktiën Cert.			$1\frac{[illegible]}{16}$		
Dito Orig.					
Napels, Cert. bij *L. en B.*	5	$105\frac{1}{2}$			
Sardinië, te Londen	5				
Denemarken, dito	3				
Louisiana, te Londen	5				
Brazilië	5		$97\frac{7}{8}$		
Dito 1843	5	$96\frac{5}{8}$			
Mexiko, te Londen £ 100	3	$22\frac{1}{4}$	22	$22\frac{1}{16}$	
Dito Onbepaalde	3	$22\frac{1}{4}$	22	$22\frac{1}{16}$	
Peru	4½				
Grenada, dito à £ 100	2½	$17\frac{3}{8}$	$16\frac{7}{8}$	$16\frac{15}{16}$	
Dito Uitgestelde		$7\frac{5}{16}$	$7\frac{1}{4}$		
Ecuador					
Venezuela, te Londen	4½	$29\frac{5}{16}$	$28\frac{5}{8}$		
Dito Uitgestelde	1½		13		
Grieken, B. à £ 100	5				

N. 5 pc. Stiegl. 91$\frac{5}{8}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{11}{16}$; O. 91; Sp. Cred. f 103, 106, 102; Rot. f 240, 241; B. Sp. 45; O. Cred. f 290, 295; Met. 2½ pc. 39; N. Ecuador 14$\frac{11}{16}$, 15$\frac{11}{16}$; Gren. onb. 16$\frac{7}{8}$, $\frac{15}{16}$.

Bij geringen omzet waren binnenlandsche fondsen prijshoudend. De overige buitenl. fondsen verkeerden alle in eene flaauwere stemming; inzonderheid was dit het geval met de russische en oostenrijksche. Credieten bij levendigen handel, de spaansche aangeboden, de overige gevraagd.

Koers van het Geld: beleening 4 pCt., Prolongatie 4½ à 4½ pCt. Diskonto 4 pCt.

[illegible]

Parijs	2/m.	f $55\frac{[illegible]}{16}$	Livorno	2/m	f $39\frac{1}{2}$
"	zigt	" $56\frac{1}{4}$	Napels	"	" $86\frac{1}{2}$
Bordeaux	2/m.	" $55\frac{5}{8}$	Petersburg	"	" 1.79
"	zigt	" $55\frac{7}{8}$	Weenen	6 w.	" $34\frac{1}{4}$
Madrid	3/m.	" 243	Augsburg	"	" $35\frac{1}{2}$
Cadix	"	" 243	Frankfort	"	" $98\frac{1}{2}$
Sevilla	"	" 242	Hamburg	2/m.	" $34\frac{15}{16}$
Bilbao	"	" 242	"	zigt	" $35\frac{5}{16}$
Lissabon	"	" $41\frac{1}{2}$	Londen	2/m.	" 11,75
Porto	"	" $41\frac{1}{2}$	"	zigt	" 11,87½
Genua	2/m	" $45\frac{7}{8}$	Rotterdam	"	" $\frac{1}{4}$

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 27 Mei. Belg. leen. 2½ pc. 55, Obligatiën 3 pc. —; id. 4½ pc. 97$\frac{3}{8}$. Spanje 1—3 pc. 25; Binnenl. 3 pc. 41$\frac{1}{8}$; Romeinen 5 pc. —; Oostenrijk Met. 5 pc. 82$\frac{7}{8}$; id. Nat. 5 pc. 83$\frac{7}{8}$.

PARIJS, 27 Mei. Fransche 4½ pc. —,—; 3 pc. 75.25; 3 pc. Spanje —; id. 1¼ pc. 25¼; 5 pc. Met. —; Rom. Leen. 92.

LONDEN, 27 Mei. Cons. 94$\frac{5}{8}$; Spanje buit. 3 pc. 44$\frac{1}{4}$; id. 1¼ pc. 25$\frac{3}{4}$; Comité-Bew. 5$\frac{1}{8}$; Pass. 7; Rusl. 5 pc. 105; id. 4½ pc. 95; Holl. 4 pc. 93; id. 2½ pc. 63¼; Sard. 5 pc. 94; Braz. 99; Peru 4½ pc. 78½; Gren. uitg. 79 id. werk. 18; Mexiko 3 pc. 23$\frac{3}{8}$; Portugal 4 pc. 45½; Ecuador 4½; Grieken (blaauwe) —; Turkije —; Wissel op Amst. —,—.

WEENEN, 27 Mei. Met. 5 pc. 84½; id. 4½ pc. 74½; Bank-Aktien 1117; Credit Anst. 393; Wissel op Londen 10.03; Amst. —; Parijs 118$\frac{7}{8}$; Goud —; Zilver —.

BERLIJN, 27 Mei. 3½ pc. Pr. Staatsch. —; 5 pc. Rusland 105; id. 4½ pc. —; Wissel op Londen 2/m. 6 Th. 22½; Parijs 80; Amst. 143½; Weenen —; Petersburg 105¼.

HAMBURG, 27 Mei. Spanje 1¼ pc. —; id. 3 pc. 24; Rusl. 5 pc. 99; 3 pc. Mexikanen 18¾; 5 pc. Sardinië 90½; Wissel op Amst. 36.15; Londen 3/m. 13.3¾; id. kort 13.6¼.

FRANKFORT, 27 Mei. 5 pc. Met. 82½; 1 pc. Spanje binnenl. 25$\frac{7}{8}$; id. 3 pc. 41; Wissel op Londen 3/m. 119½; Parijs 93¾; Weenen 117½; Amsterdam —.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 27 Mei.

Alhier zijn heden bij weder-verkoop afgedaan ca. 600 kr. en 4023 matten Suiker te Rotterdam, binnen van Java per *Leodes* a f 1, onder Mei-Veilingsprijzen.

ANTWERPEN, 27 Mei. *Granen*. Tarw goed gesonteneerd en met eenige vraag voor het binnenland. Pruissische f 17¾ a f 18; blanke Zeeuwsche f 19; Italiaansche f 17; roode amer. f 18½ a f 19 per 80 K°. Rogge, goed gevraagd en prijzen op nieuw hooger. Disponible amer. f 11½ a ¾ en op levering f 11 Inlandsche Rogge.

Zomer *Gerst* ging iets a f 8¾ a f 9 af.

Rijst vast. Sedert gisteren zijn 1200 bn. gepeld Arrakan verkocht. Van Carolina gingen 134 Tierces ex *Sealusk* af.

Van *Cacao* zijn nog 39 bn. Maragnon.

Van *Honig* 10 fusten Toskaansche.

Van *Ruwe Suiker* c. 1300 kn. Havana ex *Robbert Hay* en van *Geraffineerde* 190000 K°. verkocht.

LONDEN, 26 Mei. Van *Ruwe Suiker* komt deze week weinig in veiling. Heden is niet veel vraag, doch het artikel is niet gesouteneerd. *Geraffineerd* goed gevraagd en vast. Lompen gemeen tot fijn 53 s. 6 d. a 56 s.

Koffij. Eenige kleine partijtjes gekleurd Plantation gingen heden tot zeer volle prijzen af, bleek a grijs flaauw en tot vorige prijzen te koop.

Talk kalm op 45 s. 9 d.

Lijnolie 31 s. 6 d. — *Rijst* met meer handel.

Van vreemd *Koren* was de aanvoer ter Graanmarkt heden onbelangrijk; doch van Amer. Meel was veel aanwezig. Eng. Tarwe fijne kwaliteit bedong vorige prijzen; andere kwaliteit 1 s. lager vreemde d°. met matige vraag. Gerst gaat traag en lager af. Haver met veel handel a 1a, 1 s. hooger. Daarna gaat veel voor Denemarken en de Oostzee af.

NEW-YORK, 14 Mei. *Katoen* stil, doch zonder dringende aanbiedingen is de vorige notering onveranderd; ord. New-Orleans 9¼, middl. 11.

Potasch flaauw en laatstelijk met 6 a 6.25 betaald.

Quercitron: Te Philadelphia zijn de prijzen wederom 1 d. gestegen en werden 150 v. meest a 35 d. verkocht.

Cacao. Van Goaquil zijn 728 b. voor export gedaan tot 8¾ c. in entre.

Koffij gedrukt onder den invloed van belangrijke aanvoeren van Rio, waarvan de voorraad uit 49700 b. bestaat. Alleen Java Koffij gezocht en prijshoudend.

Huiden lusteloos.

Honig met goeden voorraad en niet geanimeerd.

Terpentijnolie voor behoefte gevraagd en op nieuw iets hooger; men heeft betaald 43 a 45 c.

Harst ter exportatie gezocht en 2½ a 5 c. hooger.

Reuzel ⅛ a ¼ c. hooger.

Rijst weinig vraag.

Suiker stil.

Banca Tin wordt op 34 c. gehouden en belangrijke affaires hebben daarin plaats gehad.

Granen. Tarwe 5 a 10 c. en Maïs 2 c. lager. Meel 12½ a 25 c. gedaald, doch blijft vaster ten gevolge van vraag voor Frankrijk.

SCHEEPSTIJDINGEN.

BINNENGEKOMEN.

TEXEL, 26 Mei. Luit. Wichers, Ned. Oorl. Stoomschip Sindoro, Vlissingen. — Panjer, Heiling, Lissabon.

HELVOET, 26 Mei. Prott, Sterlingshire, New-York.

NEW-ORLEANS, 2 Mei. Becker, Rubicon, Amst.

UITGEZEILD.

TEXEL, 26 Mei. Crap, Hellingman, Agatha, Christiania. — Berk, Jacoba en Christ., Batavia. — Dethmers, Brandenburg, Venetië.

RIVIERVAART.

AMSTERDAM, 28 Mei in lading naar:

Keulen	J. Dormohle, Patientia.
"	Kamps, Colla No. 3.
Mainz	W. Keller, Mainz No. 6.
Urdingen	J. Otten, Johanna.
Ludwigshaven & Manheim	N. Schneckenberger, de Rijn.
Ruhrort	J. E. Arera, Ondiene.
Wesel	E. Beijer, Wilhelmina.
Frankfort	H. Kern, Frankfort No. 27.
Manheim	J. Andres, Telemac.

Rijnhoogte ARNHEM 27 Mei 12 el. 25 duim. KEULEN 27 Mei 12 v. 8½.

BOEKBESCHOUWING.

VONDELS WERKEN,

in verband met zijne levensgeschiedenis, uitgegeven door Mr J. VAN LENNEP. (XV—XXVIIIe Afl.)

Sedert wij de laatste reis het genoegen smaakten, ons ter dezer plaatse met de beschouwing van het echt nederlandsch en voortreffelijk werk der Heeren van Lennep en Binger bezig te houden, zijn er vele maanden ver-

loopen, en hebben vader en voogden van dezen letterteig niet minder dan dertien maal gelegenheid gevonden met het voorwerp hunner liefderijke zorgen, in nieuw en ander licht, openlijk op te treden: duidelijker en korter: van de 15e tot de 28e aflevering liggen ter aankondiging vóór ons.

Het Eerste Deel is voltooid met omtrent 900 bladzijden van den schoonen druk der Heeren Binger. Het Tweede Deel is insgelijks, op de breeder Aanteekeningen na, in zijn geheel voor-handen. Van het Derde zien de 27 eerste vellen het licht.

Voorwaar, men heeft geen klagen. De »Voorloopige titel" droeg het jaarcijfer 1850 — en in het Eerste Deel zijn de talrijke bladen verschenen, die vermoedelijk om hunne plaatjens wel den meesten tijd zullen gevergd hebben". — »De gulden winckel" en »De Warande der Dieren".

Men mag zich dan nu ook eene betrekkelijk spoedige voltooying van het werk beloven. De uitgevers schijnen onvermoeid, en de bewerker getuigt, dat al zoû hij door hooger beschikking aan den arbeid ontvallen, zijne voorzorgen zoodanig genomen, en de deelen derwijze geschikt zijn, dat ieder slechts eenigzins geoefend letterkundige de opgenomen taak zoû kunnen afwerken. Hopen wij echter, dat den verdienstelijken man, die de boetseering van dit monument onzes grootsten dichters aanvaard en deels volvaardigd heeft, kracht en gezondheid moog blijven om ten einde toe te volharden.

Het is met leedwezen — dat wij vernomen hebben, hoe vele vermogende Nederlanders, tevens menschen die op eene reputatie van beschaafdheid aanspraak maken, er nog zijn, die tot dus-verre dit grootsche en geheel eenige werk den steun hunner deelneming nog niet hebben verleend. Kan er zich ooit, voor onze aristokratie, eene schooner gelegenheid opdoen, om te bewijzen, dat zij inderdaad van den aard der vaderen niet verbasterd zijn; dat zij onze groote mannen vereeren; dat zij onze taal als het rijkste vertolk der menschelijke gedachten eerbiedigen; dat zij, met meerder kunstsmaak, niet onder willen doen in mildheid voor die welgezinde boekliefhebbers der vorige eeuw, wier onbekrompen bibliotheekstoffeering het zelfs mogelijk gemaakt heeft de vervelende, onleesbare, redeneer- en beschrijfzieke alexandrijnen hunner tijdgenoten met een luxe van quarto papier en koperplaten uit te geven, die men, in onze dagen, voor een Vondel en Bilderdijk niet zoû durven bedingen?

Waarom zijn niet al de leeskringen en bibliotheeken van ons land op Van Lenneps Vondel ingeteekend? — Men heeft toch kunnen vernemen, dat door deze uitgave onze groote XVIIe-Eeuwer nu eindelijk in een bruikbare form den gewonen lezer wordt voortgezet. Men behoeft hier toch niet meer te vreezen, wat men noemt een »kat in den zak" te koopen. Vondel heeft den toets tamelijk wel doorgestaan; en zijn er onder onze kritiekschrijvers zeer enkelen, die iets willen afdingen op zijn grootheid — dan ligt dit bij X hieraan, dat hij Vondel nooit *gelezen* heeft; bij Y, dat hij, schoon zelf in zeker *genre* geestig schrijvende, geen oor voor muziek heeft en de diepste klanken der dichterlijke ziel niet heeft leeren genieten; bij Z, dat Vondel geen taalgenoot van Shakespere is of Göthe.

Om inteekenaar op den »Vondel" van Van Lennep te zijn, behoeft men overigens geen hartstochtelijk liefhebber van vaerzen te wezen. Vondel, wiens ontvankelijke ziel leefde en werkte in, op en door zijne Eeuw, biedt in zijne schriften, toegelicht en gelijst door het verhaal des kommentators, een levend panorama van de belangrijkste feiten zijner lange leeftijd aan. Het is onverschillig, of een groot man de uitdrukking zijner Eeuw of in vele opzichten haar tegenstuk zij; hij kan van die Eeuw niet worden afgezonderd; en zien wij die Eeuw in meer harmoniesch geheel zonder hem — dan ligt het aan ons oog: een feit zal toch wel het recht hebben eene plaats in de geschiedenis te beslaan: maar ieder voelt, dat Vondel, schoon in menige betrekking op zich zelven staande, zich toch aansluit bij talrijke elementen, die in de XVIIe Eeuw te vinden zijn, *if man has eyes*. Gelukkig dat het *quick eye* des Heeren van Lennep voortdurend den lezer daarbij te-gemoet-komt. Alle hulde verdient de bearbeider van den Vondel, voor de volledigheid, waarmede hij alle feiten, die zich min of meer aan zijn held verbinden, om hem heen groepeert, en voor de scherpzinnigheid, waarmede hij dezes lotgevallen toelicht. Wij zullen ons dan ook hieronder bepalen, bij het opwerpen van enkele bedenkingen en het maken van eenige aanmerkingen op zijne verklaring der onderdeelen.

Bij het doorbladeren der XVIIIe afl. viel ons oog (bl. 527) op het woord »lodder", dat de uitgever door *weelderig* verklaart. Men weet echter dat *lodderoog* het zelfde is als *schitteroog*, van *loderen*, *flikkeren*. Vele woorden hebben door den tijd eene beteekenis aangenomen, wijd verschillende van den zin, dien zij nog in de XVIIe Eeuw hadden: bijv. *hoefslag*, *goêlijk*, *jolig*, *lodder*; men zie voor een en ander vooral Huydecoper. Op bl. 541 zegt de Hr van Lennep, dat »weldigh"; *geweldig* beteekent. Onjuist; 't is *weelderig*, men kan zich daarvan in het brabantsch liedtjen van

„Mijn weldigh jonc hertsjen"

gaan vergewissen. Op bl. 587 had bij »docht" wel aangeteekend mogen worden, dat het *deugde* beteekende. Op bl. 590 vergeet de Hr van Lennep aan te teekenen, dat »Marten" de naam van den aap in de middeleeuwsche dierfabel is, en »Heerooms veynster-Aep" dus een dubbele zinrijkheid heeft.

Dl I, bl. 617. De Heer van Lennep handelt niet met volle recht, als hij den vorm *woekenaar* min of meer als pedant doet voorkomen. We hebben naast *woekeren*, *woekenaar*, gelijk we naast *tooveren*, *toovenaar* hebben. Zou *tooveraar* met de *r* even min genade vinden bij den Hr van Lennep? — Kan men in het onderscheid tusschen *middeneeuw* en *middeleeuw*, *vasten*- en *vastelavond*, *Scheveningen* en *Schevelingen*, *woekeraar* en *woekenaar*, *toovenaar* en *tooveraar* iets anders zien, en prijzen of misprijzen dan de gewone onderlinge verwisseling der »liquide" letters? en verdienen daarvoor de »plakvoerders" een veeg? — De Heer van Lennep zal toch ook wel »middenevenredige" zeggen, en op bl. 627 verklaart hij »korrel" door *kern*.

Dl I, bl. 629, Omtrent »Ronssen" en het »geldeloose padt" heeft de geachte kommentator nu onlangs inlichting gevonden in »Navorscher" en »Eendragt".

Dl I, bl. 635. »IJvoyren hoet: verkeerdelijk voor »horens"," zegt de Heer van Lennep, waar gesproken wordt van het gewapend hoofd eens rams of stiers. Dit »verkeerdelijk" komt mij wel wat absoluut voor, als de gekritizeerde »Vondel" heet. Horen voor elpenbeen te nemen, zal den dichter toch wel vrijstaan; en de horens een hoed te noemen, komt mij eer *schoon* dan *verkeerd* voor: ik denk aan de horenhoeden der israëlitische Opperpriesters, der Bisschoppen, der Keizers, en der Edelvrouwen van de XIVe Eeuw.

Dl I, bl. 637. Hier verwijst de Heer van Lennep naar Bilderdijks »Geslachtlijst", ter verklaring van *marot*. Ik twijfel echter, of iemant, die niet weet wat dat woord beteekent, Bilderdijks genoemde werk bezitten zal.

Dl I, bl. 641. Op de noot over »Dene Kopken" neme de Heer van Lennep de herinnering voor lief, dat het extempore van Vondel:

„O Heer wilt my verlossen
Van deze Deensche ossen"

is aan te vullen, naar eene oude amsterdamsche traditie met de regels:

En breng[h]t my wêêr, na wenschen,
In Hollant by de menschen."

Dl. I, bl. 643. »Ontmoeten", voor »ontmoette", *niet* bloot »om 't rijm" ook om muzikale, paragogische, redenen: men denke aan het volgende initiale »En".

Dl. I, bl. 645. Waarom het woord »verkeerdelijk" hier gebruikt, als het niet steunt op organische taalregels, maar alleen op »ons tegenwoordig taalgebruik". Men weet dat, meermalen, *ie* is = *ui*, *uy* en *uu*. Bijv. *vier*, *vuur*, *kieken*, *kuiken*, enz.

Dl. I, bl. 664. Niet slechts in de romeinsche mythologie kent men een »voorborgh" — ook in de christen theologie, en bij al wie doordrongen is van de christelijke traditiën, is die plaats (*voorburcht* of *voorgeborchte*) overbekend. Het was daarom ook onbillijk, dat iemand den titel van mijn opstel »het Voorgeborchte" onverstaanbaar genoemd heeft.

Dl I, bl. 676. »Hulde"; 't is in 't Mnl. ook *genegenheid:* daarom is de aant. op bl. 725 (v. 1507) onjuist. »*Eerlijcke* voor *eervolle;*" minder goed dan op bl. 334 gezegd is. De hoogd. samenstellingen met *vol* behoorden in den Heer van Lennep geen bevorderaar te vinden. Ook heeft »eerlijk", gelijk 't hier voorkomt, eene andere nuance dan »eervol". »Eerlijk" en »eerzaam" zijn de schoone æquivalenten van »honorabel"; het bastaartwoord zoowel als de inheemsche bevelen zich aan door eene matigheid van zin, die maakt, dat men zonder iemant het wierooksvat tegen de neus te zwaayen, het woord »honorable" of »eerlijk" op hem kan toepassen. »Eerlijke" bejegeningen zijn een »eerlijk" man hoogst aangenaam; zoogenaamd »eervolle" onderscheidingen vaak zeer lastig en kwetsend. Wij hebben het woord nog over in »eerlijke begrafenis".

Dl I, bl. 731. »*Pijcken*" voor »pieken" en beter dan *pieken*; men vergelijke de door mijn zaligen vriend Delecourt bijgebrachte analogiën: o. a. in »La langue flamande, son passé et son avenir"; Muquardt, 1844, p. 39.

Dl I, bl. 737. Op »timmer" had opgemerkt mogen worden, dat hieruit alweer blijkt, hoe »timmeren" oudtijds niet altijd van hout te verstaan was, en een kasteel »timmeren" dus juist van geen houten kasteel behoefde te gelden.

Dl I. bl. 760. »Godin", beter, later, veranderd in »stadt"; ik acht het eene verslimmering: want de zin van 's Hemels liefde en trouwe gaat er door verloren. Ook schijnt *diva* 't gebruik van ons *godin*, zelfs in christelijke stoffe, tot voorspraak te strekken.

Dl I, bl. 763, Nal. bl. 61. Indien »ontsprangh" hier niet bepaaldelijk »uit het bed springen beteekent", zoo als de Heer van Lennep te-recht opmerkt — dan werd het toch bizonder gebruikt van uit den slaap opspringen: zie de mnl. glossariën.

Dl II, bl. 322. »*Romuald*, *Rombald*, oulings *Ruhmwald*, *Ruombald*, saamgesteld uit *Roem* en *bout* of *boud*, *bald*." »Wald" = »bald"? — Waar eindigen wij dan? »Ernst = snert" — *conf*. Prof. Geel. Stonden mijn boeken, ter zake van verhuizing mijner bibliotheek, niet in kisten gepakt — ik zoû bewijzen, dat *woud* en *boud* niet het zelfde zijn. Voor het oogenblik vergenoeg ik mij met de aanmerking, 1° dat *waldus* = ml. *gualdus* (*rauchwërk*) is, niet = *bald*.., 2° dat *Rombout* wel het zelfde is als *Rumoldus*, maar *Romualdus* een geheel andere naam.

Dl II, bl. 331. Te meer daar de Heer van Lennep de stukken van Rodenburch op de auktie van Bilderdijk gekocht heeft, verwondert het mij, niet bij hem opgemerkt te vinden, dat Bilderdijk zich iets liet voorstaan op zijne afkomst van dien rijmelenden Ridder — eene bizonderheid, die, op verschillende plaatsen bij Bilderdijk uitkomt, onder anderen, meen ik, in zijne »Bydrage tot de Tooneelpoëzy".

Dl II, bl. 334. Is »Jeftaas dochter als dankoffer *gevallen*"?

Dl II, bl. 335. Staat »heerlijck", lees »heerelijck".

Dl II, bl. 343. »Ik roer daer niet van", »ik roer des niet, hoe hij" enz. is toch volmaakt goed gezegd. »Zonder te roeren" enz.

Dl II, bl. 428. »Dit 's nootlot en Godts werck"; voor: *des noodlots*" zegt de Heer van Lennep. Het beteekent echter: »Dit is noodlot en [het is] Gods werk". Zoo berinner ik mij, uit een van Vondels andere treurspelen: »Dit 's nootlot; en een onherroepelijck besluit."

Dl II, bl. 446. »Bejammert en beschreit" en »droef en deerlijck" noemt de Hr van Lennep pleonasmen. Waarom? — Dat blijkt niet. *Jammeren* en *schreyen* is toch niet het zelfde; de *klachten* zijn het voortbrengsel van het *jammeren*, de *tranen* van het *schreyen*; *droef* en *deerlijk* zijn ook twee begrippen. Vooral het alliteerende »droef en deerlijck" zoû ik niet gaarne missen.

Dl II, bl. 458. De verandering van »te doorloopen" en »door te loopen" wordt afgekeurd; nochtans kan men *metaforiesch* »door te loopen" m. i. zeer wel in den zin van »te doorloopen" gebruiken.

(*Wordt vervolgd.*)

Advertentiën.

(2168) Ondertrouwd: A. Luijkx
en
J. M. F. Sandeling,
Wouw, 29 Mei 1856.

(2169) Getrouwd: R. H. Reimers,
Burgemeester van Millingen,
Millingen,
27 Mei 1856. P. Coppers.

(2167) Getrouwd: Joannes van Nieuwkerk
en
Clasina Koeleman.
Zevenhoven, 28 Mei 1856.

R. K. Boekhandel en Boekbinderij te Rotterdam.

De ondergeteekende is zeer erkentelijk voor de hem, sedert zijne vestiging (Mei 1855) ten deele vallende toegenegenheid. Door eene veeljarige ondervinding, zijne zich steeds uitbreidende relatiën en eene accurate bediening, hoopt hij zich het vertrouwen zijner geëerde Begunstigers meer en meer waardig te maken. Hij beveelt zich beleefdelijk aan tot het leveren van **Theologische, Liturgische, Ascetische** en andere **Boekwerken, School-, Kantoor- en Schrijfbehoeften.** Hij heeft steeds voorhanden eene ruime sorteering van **Gebedenboeken** in verschillende Talen, alsmede van alles wat tot eenen R. K. Boekhandel kan geacht worden te behooren.

Het zal hem mede zeer aangenaam zijn met werk voor zijne **Boekbinderij** te worden begunstigd; hij bindt in gewone en prachtige banden en levert alles tot billijke prijzen.

(2170) N. J. Verhoeff.

(2133) Door G. W. VAN BELLE, te Rotterdam, wordt met succes gedebiteerd:

B. OVERBERG. **Kern der Bijbelsche Geschiedenis** in vragen en antwoorden, 1e stukje 25 cents, 2e stukje 20 cents.

Eerw. H, H. Geestelijken, H. H. Onderwijzers en allen, die met de opvoeding van onze katholieke jeugd belast zijn, worden bijzonder op dit nuttige werkje attent gemaakt. In vele Catechismussen, Scholen, enz. wordt dit werkje reeds sedert eenigen tijd met vrucht gebruikt.

Mogt zulks verlangd worden, zal de Uitgever, op *franco* aanvrage, 1 Ex. ter inzage toezenden.

Te Amsterdam, bij C. L. van Langenhuysen, Drukker en Uitgever.